

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №12 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«21-23» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «20» мамыр күні 21 сағаттан «23» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 20.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «21» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), биік таулы аймақтарда жылбысқы қарға ауысуы мүмкін, найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүсітік-батыстан, батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 18-23, екпіні 29 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 18-23, екпіні 29 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 18-23, екпіні 29 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 15-20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), биік таулы аймақтарда жылбысқы қарға ауысуы мүмкін, найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 18-23, екпіні 29 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-5,0 мм, күндіз 3,0-8,0 мм), күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-5,0 мм, күндіз 3,0-8,0 мм), күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күннің екінші жартысында өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Өгем жотасы	Күннің екінші жартысында өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (0,0-7,0 мм). Түнде кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 14-19 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 15-20 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15 м/с. Ауа температурасы

	түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30, кей жерлерде 33 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30 жылы.

2022 жылғы "22-23" мамырға арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 22-23 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), 22-23 мамырда кейде қатты жаңбыр (15,0-20,0 мм). Ауа температурасы 22-24 мамырда түнде 2-7, кей жерлерде 10, күндіз 22-23 мамырда 13-18, кей жерлерде 23 жылы болады.

Жамбыл: 22-23 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), 22 мамырда кейде қатты жаңбыр (15,0-20,0 мм). Ауа температурасы 22 мамырда түнде 8-13, күндіз 15-20, 23 мамырда түнде 5-10, кей жерлерде 2, күндіз 17-22, кей жерлерде 25 градус жылы болады.

Түркістан: 22-23 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), 22 мамырда кейде қатты жаңбыр (15,0-24,0 мм). Ауа температурасы 22 мамырда түнде және күндіз 7-12 градус жылы, 23 мамырда түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 13-18, кей жерлерде 22 градус жылы болады.

Маңғыстау: 22-23 мамырда жаңбыр жауады (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 22 мамырда түнде 7-12, кей жерлерде 4, күндіз 18-23, кей жерлерде 26, 23 мамырда түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 20-25, кей жерлерде 28 жылы болады.

ШҚО: 22 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), түнде 23 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), күндіз 23 мамырда жауын-шашынсыз болады. Ауа температурасы 22 мамырда түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30, кей жерлерде 33, 23 мамырда түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 18-23, кей жерлерде 26 жылы болады.

2022 жылғы 20 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Кейбір өзендерде өткен жауын-шашын салдарынан су деңгейінің көтерілгені байқалды: Құмбел өзені – тармағы ГБ-і 3 см-ге; Қаскелен өзені – Қаскелен қаласы, Есік ө. – Есік ГБ-і 1 см-ге су деңгейінің көтерілуі байқалды. Таудағы температуралық фон төмендеп, 3-19°С аралығында сақталады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "20" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 19.05	Мин. 20.05	08 сағ. 20.05	Күн. 19.05	Түн. 20.05	Орт. 19.05	08 сағ. 20.05	Орт. 19.05	Макс. 19.05	08 сағ. 20.05		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	7.4	0.4										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ*	3017												*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			7.0			606	606	0.45	0.45	0.45	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	18.5	6.2			7.0							*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			10.0			256	255	0.77	0.77	0.72	*	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			10.0	0.3		102	101				-1	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			12.0			55	55				0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			12.0		0.1	189	188	1.65	1.53	1.53	-2	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			14.0			251	249				-3	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			4.0			306	305	0.90	0.97	0.83	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			14.0			278	278				0	*
12	Күмбел	Устье ГБ	2150			9.0		3.0	68	68				+3	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			15.0			273	270	1.16	1.23	0.96	-2	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			12.0	0.4		213	213	1.01	1.01	1.01	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			17.0		12.0	274	274	3.43	3.62	3.43	+1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			15.0		1.0	106	105	5.74	5.43	5.74	-1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			13.0			204	204				+1	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			13.0			301	301				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	11.5	2.6		4.1		-139	-136				-55	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«21-23» мамырға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта тау аймағында топырақтың алдын-ала ылғалдануы артты. 21 мамырда таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), таулы жерлерде ылғалды қар, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына алып келмейді.
	Күнгеі Алатауы	22-23 мамырда 14,0 мм-ге дейін жаңбыр, кейде күшті (15,0-20,0 мм). Топырақтың алдын-ала ылғалдануы және күтілетін жауын-шашын жауын-шашынның қарқындылығы мен жергіліктілігіне байланысты сел түзілуін жоққа шығармайды.
	Теріскей Алатау	Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Жетісу Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 21 мамырда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), биік тауларда қарға айналуы мүмкін, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына алып келмейді. 22-23 мамырда 14,0 мм-ге дейін жаңбыр, кейде күшті (15,0-20,0 мм). Күтілетін жауын-шашын жауын-шашынның қарқындылығы мен жергіліктілігіне байланысты сел түзілуін жоққа шығармайды.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 21 мамырда кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-5,0 мм, күндіз 3,0-8,0 м), күндіз кей жерлерде

	Талас Алатауы	қатты (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ. 22-23 мамырда 14,0 мм-ге дейін жаңбыр жауады, 22 мамырда кейде қатты (15,0-20,0 мм). Топырақтың алдын ала ылғалдануы және күтілетін жауын-шашын жауын-шашынның қарқындылығы мен жергіліктілігіне байланысты сел түзілуін жоққа шығармайды.
Түркістан	Талас Алатауы	21 мамырда күннің екінші жартысында қысқа мерзімді жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына алып келмейді. 22-23 мамырда 14,0 мм-ге дейін жаңбыр, 22 мамырда кейде (15,0-24,0 мм). Топырақтың алдын ала ылғалдануы және күтілетін жауын-шашын жауын-шашынның қарқындылығы мен жергіліктілігіне байланысты сел түзілуін жоққа шығармайды.
	Өгем жотасы	21 мамырда күннің екінші жартысында қысқа мерзімді жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына алып келмейді. 22-23 мамырда 14,0 мм-ге дейін, 22 мамырда кейде қатты (15,0-24,0 мм). Топырақтың алдын ала ылғалдануы және күтілетін жауын-шашын жауын-шашынның қарқындылығы мен жергіліктілігіне байланысты сел түзілуін жоққа шығармайды.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	21 мамырда кей жерлерде 7,0 мм-ге дейін жаңбыр, түнде кей жерлерде найзағай, бұршақ. 22-23 мамырда кейде 14,0 мм-ге дейін жаңбыр жауады. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына алып келмейді.
Шығыс Қазақстан	Тарбағатай	21 мамырда жауын-шашынсыз. 22 мамырда жаңбыр 14,0 мм-ге дейін, 23 мамырда түнде жаңбыр 14,0 мм-ге дейін, күндіз жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 21 мамырда жауын-шашынсыз, 22 мамырда жаңбыр 14,0 мм-ге дейін, 23

	Қазақстандық Алтай	мамырда түнде жаңбыр 14,0 м-ге дейін, күндіз жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
--	---------------------------	--

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қауіпі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.